

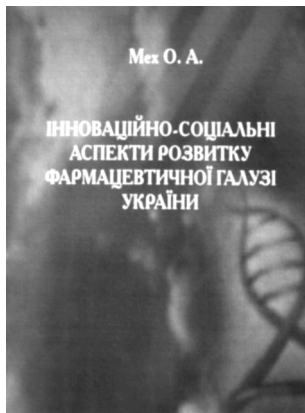
ского университета. Она, несомненно, станет полезной как для специалистов – историков культуры, науки и образования, так и для практических работников высшей школы, которые работают над осуществлением “идеи университета”. Мне, как рецензенту предшествующего издания, называвшегося “Класичний університет: еволюція, сучас-

ний стан, перспективи” (К., 2004), представляется лишь, что правильнее было бы квалифицировать нынешнее издание, как 2-е, исправленное и дополненное издание книги, вышедшей в 2004 г.

*Ю.К.Дупленко,
д-р мед. наук, проф.*

* * *

Мех О.А. Інноваційно-соціальні аспекти розвитку фармацевтичної галузі України. — К., 2008. — 408 с.

Фармацевтична галузь є однією з небагатьох високотехнологічних, наукоємних галузей народного господарського комплексу України, яка, перебуваючи в авангарді науково-технічного прогресу, виробляє стратегічно важливу соціально-орієнтовану продукцію. Одночасно, бачачи людський потенціал найвагомим рушієм економічного зростання, треба визнати, що ефективність його функціонування об'єктивно залежить не тільки від зовнішніх, але й від внутрішніх чинників, від загального самопочуття, стану здоров'я. Саме тому в умовах входження України в новий етап свого економічного розвитку, загального прискорення темпів життя актуальними стають питання щодо орієнтації галузі на принципи соціально-етичного маркетингу, адже доступність лікарських засобів відноситься до чинників реалізації конституційних прав громадян на охорону здоров'я.

На сьогодні фармацевтичний ринок України, створений на основі спадщини, яка володіла вагомим рівнем виробничого, науково-технічного потенціалу, системи стандартизації та обігу продукції, має більшість ознак цивілізованого розвитку зі сформованим конкурентним середовищем. Подальший розвиток вітчизняної хіміко-фармацевтичної промисловості,

значне розширення асортименту продукції, мережі дистриб'юторських компаній та аптечних закладів стали важливою передумовою забезпечення фізичної доступності лікарськими засобами. Проте цілком переконливо автор доводить, що насиченість внутрішнього ринку не гарантує можливості нею скористатись, адже нерідко потреба у препаратах визначається не необхідністю досягнення максимального лікувального ефекту, а більше купівельною спроможністю споживачів. Спираючись на значний масив аналітичної інформації, праці відомих вчених, автор дав власне бачення сучасної взаємодії економічних і соціокультурних факторів у науково-технологічному та інноваційному розвитку фармацевтичної галузі, а також довів наявність значної проблеми, якою поряд з проблемами якості та безпеки є питання економічної доступності лікарських засобів. Дана проблема не тільки підсилює соціальну напругу в суспільстві, але й складає потенційну загрозу національній безпеці, адже прямо пов'язана зі складною епідеміологічною ситуацією по ряду соціальних хвороб (серцево-судинні, рак, туберкульоз, СНІД тощо), відсутністю державної системи медичного страхування, неефективною практикою державного регулювання вартості лікарських засобів, недостатньою якістю фармацевтичної продукції тощо. Отже, монографія присвячена гострій проблемі економічної доступності лікарських засобів в Україні, дослідженню сучасного стану науково-технічного потенціалу галузі та розробці механізмів збільшення її соціальної орієнтації.

У цьому контексті слід позитивно відзначити виконаний автором аналіз рівня

наукоємності фармацевтичної продукції українських і закордонних виробників, розгляд проблеми відтворення інноваційної продукції і виробництва національними підприємствами генеричних лікарських засобів з їх проблемами ефективності та безпеки використання. Доцільним є також розширений аналіз внутрішніх тенденцій на ринку корпоративних угод, процесів злиття і поглинання між фармацевтичними, біотехнологічними та генеричними компаніями, який дозволив виявити нові аспекти розвитку інноваційного процесу в умовах трансформаційної кризи. Такий аналіз дав можливість зрозуміти не тільки сенс сучасних стратегій, які направлені на концентрацію науково-технічного, фінансового потенціалу компаній на шляху створення нових конкурентних переваг в ході глобальної консолідації, але і побачити найближчі напрями розвитку науково-технологічного прогресу. Після вивчення основних світових тенденцій виправданим є поглиблений аналіз основних статистичних показників наукової і науково-технічної діяльності представників національної фармацевтичної галузі. Дослідивши існуючі методичні підходи і організацію проведення науково-технологічних та інноваційних прогнозів, автор провів власне аналогічне дослідження, за результатами якого обґрунтував варіанти подальшого розвитку галузі. Розглянувши низку проблем, успадкованих від минулого, а також сучасні тенденції науково-технологічного, інноваційного співробітництва між науковцями і виробниками, стратегії розвитку міжнародних компаній, фінансові, кадрові, організаційні негаразди у розвитку складових національної фармацевтичної галузі, автор цілком переконливо наголошує на тому, що на сучасному етапі ні система медичного страхування (в Україні досі не існує), ні державне регулювання вартості лікарських засобів, ні наявність ринку препаратів генериків не вирішують проблеми економічної доступності фармацевтичної продукції.

Основний науковий результат монографічного дослідження полягає в поглибленні уявлень про сутність і методологію розробки стратегії розвитку національної фармацевтичної галузі в період глобальних трансформацій. Головна увага дослідника припала на пошук оптимальних шляхів реалізації прав людини, стабільності

суспільства і зміцнення позицій держави з огляду на визначену проблему. З цього приводу автор пропонує шукати шляхи вирішення проблеми, одночасно впливаючи на неї як запровадженням вже існуючих заходів регуляторного характеру, так і на новому (більш ранньому, доринковому) рівні через посилення соціалізації етапів науково-дослідних розробок та промислового виробництва. Розглядаючи механізми підвищення соціалізації галузевого інноваційного процесу в Україні, О.А. Мех пропонує зосередитись на запровадженні принципово нового державного сегменту [інноваційно-соціальної моделі (ІСМ)] в загальній ринковій системі функціонування національної фармацевтичної галузі. Основною пропозицією автора є створення комплексу суб'єктів та об'єктів науково-технічного, інноваційного, промислового виду діяльності, які націлені на створення соціально-орієнтованої, інноваційної продукції шляхом придбання у державну власність найбільш актуальних для суспільства і готових до ринкового впровадження фармацевтичних новацій з подальшим їх промисловим виробництвом і доведенням до споживачів, оминаючи посередницькі структури та виключаючи з вартості ті статті витрат, які за ринковими законами відшкодовуються через кінцеву вартість продукції. Іншими словами, купуючи у науково-дослідних установ готові до впровадження фармацевтичні новації і замовляючи подальше промислове виробництво відповідних лікарських засобів, держава має змогу звести вартість даної продукції до рівня собівартості або встановити необхідну соціально виправдану ціну. Отже, основна заслуга монографічного дослідження полягає в розробці нового погляду на проблему, який передбачає розширення методологічних можливостей держави на шляху розбудови соціально справедливих ринкових відносин шляхом доповнення структури державних регуляторних механізмів (встановлення граничного рівня торговельних надбавок, включення ліків до переліку безкоштовних, обмеження ціни до вартості аналога, встановлення цін на основі співвідношення цін в інших країнах тощо) новим структурним елементом, метою функціонування якого є не регуляторна, а ринкова діяльність.

Обґрунтовуючи доцільність запровадження ІСМ, до переліку соціально-

економічних ефектів можна віднести покращення ситуації із забезпеченням соціально незахищених категорій населення актуальними лікарськими засобами, розширення асортименту імпортозамінних інноваційних ЛЗ і зменшення залежності від препаратів, які не виробляються в Україні, покращення епідеміологічної ситуації із соціальними хворобами, зниження соціальних ризиків у суспільстві, збільшення конкуренції на ринку новаций, підвищення статусу вченого та зростання ролі науки у суспільстві.

У цілому в даній науковій праці одержано ряд цінних результатів, які не тільки мають теоретичне і практичне значення, але й справляють враження своєчасного і глибокого проникнення в одну з найважливіших проблем надзвичайно актуального характеру та соціальної вагомості. Отже, монографія неодмінно викличе інтерес у науковців, управлінців, студентів і аспірантів, всіх, хто цікавиться проблемами та напрямками інноваційного розвитку економіки.

*В.І. Онопрієнко,
д-р філос. наук, професор*

* * *

Литвинко А.С. Становлення статистичної фізики в Україні (30-40 рр. ХХ ст.). — К.:Фенікс, 2009.— 220 с.

Монографія, що рецензується, присвячена дослідженню історії становлення в Україні в 30-40-х рр. минулого століття статистичної фізики — однієї з ключових галузей сучасної теоретичної фізики. На широкому фактичному матеріалі висвітлено діяльність вітчизняних науковців, їх наукові дослідження розглядаються як органічна складова частина світової науки.

У перших двох розділах монографії викладається предмет, задачі та методологія статистичної фізики. Показано ключове місце статистичної фізики в структурі сучасної наукової картини світу, її фундаментальне значення для формування нового ймовірного стилю мислення у природничих науках, які визначаються тим, що дана теорія встановлює зв'язок між мікро- та макроскопічними рівнями опису матерії. Проаналізовано та систематизовано різні визначення предмету статистичної фізики, запропоновано періодизаційну схему статистичної фізики в хронологічних межах IV ст. до н.е. — 60-ті рр. ХХ ст.

У третьому розділі подано передісторію статистичної фізики в Україні. Детально висвітлюються етапи формування статистичної фізики, а також її стан на початку 30-х рр. ХХ ст., коли відбувалось становлення даної галузі в Україні. З'ясовується та обґрунтовується значення для формування статистичної фізики ідеї атомізму, молекулярно-кінетичної теорії та її синтезу з термодинамічними

уявленнями наприкінці ХІХ—на початку ХХ ст. Прослідковується зародження поняття статистичного закону у працях Дж.Максвелла, Л.Больцмана, Дж.Гіббса, проникнення квантових уявлень у фізику, результатом якого стало створення нових квантових статистик Бозе—Ейнштейна та Фермі—Дірака, які відіграли важливу роль у розвитку фізики конденсованих середовищ та теорії твердого тіла.

Протягом другої половини ХІХ ст. в Україні було виконано ряд експериментальних робіт, які сприяли дослідженню кола явищ, що склали феноменологічну базу становлення статистичної фізики. Це праці в галузі критичного стану речовини професора Київського університету М.П.Авенаріуса; праці з молекулярної фізики, реології дисперсних систем та високомолекулярних сполук ректора Одеського університету Ф.Н.Шведова; праці в галузі термодинаміки та дифузії професора Одеського університету М.О.Умова, праці щодо термодинамічного потенціалу професорів Харківського університету М.Д.Пильчикова та О.П.Грузинцева.

Експериментальні роботи сприяли формулюванню на їх базі теоретичних узагальнень. Одним з перших став Маріан Смолуховський, який працював у Львівському університеті протягом 1898—1913 рр. та створив у 1906 р. незалежно від А.Ейнштейна теорію броунівського руху.

Розробка оригінального підходу до статистичного обґрунтування II закону тер-